

JEREMIA

11-13

Juda verbreekt Gods verbond en roept daarmee het oordeel over zich af.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/jeremia/11-13

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Het teruggevonden verbond en zijn vervloekingen	3 min	4
2	Gods volk zijn vraagt gehoorzaamheid	2 min	6
3	Het vergeten wetboek opnieuw toegepast	2 min	7
4	Juda verbreekt het verbond opnieuw	3 min	8
5	Israël als olijfboom met afgebroken takken	2 min	11
6	Paulus over geloof en de geënte heidenen	5 min	12
7	De samenzwering tegen Jeremia in Anathoth	3 min	15
8	De voorspoed van goddelozen en Psalm 73	2 min	17
9	Jeremia klaagt over Gods oordelen	4 min	19
10	Volhouden door Gods onuitputtelijke kracht	4 min	21
11	Elia loopt de paarden voorbij	3 min	23
12	God geeft zijn verwoeste wijngaard prijs	3 min	25
13	Terugkeer uit ballingschap en gehoorzaamheid	4 min	27
14	De vergane gordel als beeld van Juda	3 min	30

15	Wijnkruiken als beeld van Gods oordeel	2 min	32
16	De volken drinken de beker van Gods toorn	3 min	33
17	Jeremia's reizen: werkelijkheid of visioen	2 min	36
18	Hoogmoed verhindert bekering	2 min	37
19	Jeremia spreekt de koning vrijmoedig aan	3 min	38
20	De leer van totale verdorvenheid	4 min	40
21	Ingesleten zonde en de context van profetieën	3 min	43
22	Jeruzalems schande en de kans op bekering	2 min	45
	Om verder te lezen		46

1

Het teruggevonden verbond en zijn vervloekingen

In hoofdstuk 11 lijkt op de achtergrond de ontdekking van het boek Deuteronomium door de priester Hilkia mee te spelen. Die vond plaats tijdens de bediening van Jeremia. Jeremia geeft geen informatie over de omstandigheden of de datum van deze profetie. We weten dus niet zeker of ze kort na de vondst van het boek werd uitgesproken. Toch klinken sommige uitspraken in de profetie die we zo gaan lezen alsof zijn toehoorders onlangs met het boek Deuteronomium bekend zijn geraakt en hij daarnaar verwijst.

In vers 2 zegt hij bijvoorbeeld:

Luister naar de woorden van dit verbond en spreek tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem,

JEREMIA 11:2

Hij presenteert geen verbond. Hij verwijst naar een verbond als ‘dit verbond’, alsof het om dit boek Deuteronomium gaat, het verbondsdocument dat God door Mozes heeft gegeven. Hij spoort de mensen aan om naar dit verbond te luisteren. ‘Dit verbond’ lijkt te verwijzen naar iets anders dan wat hij hier voor het eerst naar voren brengt.

Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: Luister naar de woorden van dit verbond en spreek tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem, en zeg tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond,

JEREMIA 11:1-3

Dat zou rechtstreeks ontleend zijn aan Deuteronomium 28, waar God de zegeningen en de vervloekingen opsomde.

Als jullie Mij gehoorzamen, zullen deze zegeningen over jullie komen. Als jullie ongehoorzaam zijn, zullen deze vervloekingen komen.

DEUTERONOMIUM 28

Er staat een behoorlijk lange opsomming van vervloekingen in Deuteronomium hoofdstuk 28, vanaf vers 15. Op grond van wat daar in Deuteronomium te lezen is, kan hij met gezag zeggen dat de vloek over Juda en Israël is gekomen, en over iedereen die het verbond verbreekt.

Er staat:

en zeg tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond, dat Ik uw vaders geboden heb op de dag dat Ik hen geleid heb uit het land Egypte, uit de ijzeroven: Luister naar Mijn stem en doe deze woorden, overeenkomstig alles wat Ik u gebied. Dan zult u Mij tot een volk zijn en zal Ik u tot een God zijn,

JEREMIA 11:3-4

De ijzeroven is ook een term die aan Deuteronomium is ontleend. Die verwijst naar de slavernij in Egypte. Hij noemt die de ijzeroven in Deuteronomium 4:20, en Jeremia neemt die bewoording duidelijk van daar over.

2

Gods volk zijn vraagt gehoorzaamheid

Dit is natuurlijk de manier waarop God het verbond vormgaf: Hij zou hun God zijn; zij zouden Zijn volk zijn, op voorwaarde dat ze gehoorzaam waren. Dit is geen onvoorwaardelijke relatie. God heeft de Joden niet onvoorwaardelijk tot Zijn uitverkoren volk gemaakt. Maar ze konden Zijn volk zijn als ze Hem gehoorzaam waren.

opdat Ik de eed gestand doe die Ik uw vaders gezwoeren heb om hun een land te geven dat overvloedig is van melk en honing, zoals het heden ten dage is. Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE.

JEREMIA 11:5

God zegt:

Luister naar Mij, zodat Ik de eed die Ik heb gezwoeren kan nakomen.

De gedachte is dat de eed voorwaardelijk was. Hij zwoer hun bepaalde goede dingen toe als ze aan de voorwaarden voldeden. Wees dus gehoorzaam, zodat Hij Zijn eed kan houden. Het is heel duidelijk dat God Zijn eed niet zou houden als ze inderdaad ongehoorzaam waren.

Dit is belangrijk, want er zijn tegenwoordig mensen, en trouwens ook de Joden in Jeremia's eigen tijd, die geloofden dat alleen al het feit dat ze Joods waren hen tot Gods volk maakte. Er zijn tegenwoordig zelfs christenen die dit over de Joden denken. Ze denken dat het feit dat ze Joods zijn hen tot Gods volk maakt, alleen vanwege hun afkomst. Dit is niet wat God zegt. Dit is zelfs niet wat het Oude Testament zegt. Sommige mensen denken: 'Nou, het Nieuwe Testament lijkt de Joden hun bijzondere voorrechten af te nemen.' Nee, dat doet het Oude Testament. Het is het Oude Testament dat verklaart dat ze niet Gods volk zijn wanneer ze ongehoorzaam zijn. Het Nieuwe Testament legt alleen een nieuwe fase van hun ongehoorzaamheid vast, toen ze de Messias verwierpen.

3

Het vergeten wetboek opnieuw toegepast

Alles wat we tot en met vers 5 hebben gehad, is wat God tegen Jeremia zei, niet wat Jeremia tegen anderen zei. Dus zegt hij: ‘Ja, Heere, ik ga hun dat vertellen.’

Toen zei de HEERE tegen mij: Predik al deze woorden in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem: Luister naar de woorden van dit verbond en doe ze. Want Ik heb uw vaders ernstig gewaarschuwd vanaf de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde tot op deze dag, vroeg en laat: Luister naar Mijn stem! Zij hebben echter niet geluisterd en zij hebben hun oor niet geneigd, maar ze gingen door, ieder overeenkomstig zijn verharde, boosaardige hart. Daarom bracht Ik over hen al de woorden van dit verbond dat Ik geboden heb te doen, maar die zij niet gedaan hebben.

JEREMIA 11:6-8

Zelfs de geschiedenis van hoe God hun deze dingen gebod en zij ongehoorzaam waren, lijkt kennis van het boek Deuteronomium te veronderstellen, of in elk geval van enkele van de wetboeken. Want in de wetboeken staat deze geschiedenis opgetekend, van hoe God hen uit Egypte leidde, enzovoort.

Hoewel de Joden de boeken van de wet vóór de herontdekking ervan in de dagen van Josia waren kwijtgeraakt — ze waren ze kwijtgeraakt, hadden ze genegeerd of waren ze vergeten — zouden ze zich de uittocht wel herinneren, eenvoudigweg doordat het vieren van het Pascha daar een voortdurende herinnering aan was. Maar de bijzonderheden van het verbond dat God met hen sloot toen ze uit Egypte kwamen, en de vervloekingen en zegeningen en de voorwaarden, zouden ze niet uit zichzelf kennen. Het lijkt erop dat ze hun wetten waren vergeten, en zelfs dat het wetboek

bestond. Want toen de priester Hilkia het vond, zei hij: ‘Wat is dit?’ Hij wist niet eens wat het was. Zozeer had het jodendom gefunctioneerd zonder hun Bijbel en zonder zelfs maar te weten dat hun Bijbel bestond.

Zonder die boeken van de wet lijkt het onmogelijk dat zelfs Jeremia of wie dan ook vertrouwd zou zijn met de geschiedenis en met wat God had gezegd. Natuurlijk zouden we kunnen zeggen dat God het gewoon rechtstreeks aan Jeremia zou openbaren. Maar het is waarschijnlijker dat hij reageert op de herontdekking van deze informatie en Gods toepassing daarvan op hun toenmalige situatie overbrengt. Want ze hebben inderdaad de vervloekingen die in het boek staan over zichzelf afgeroepen.

4

Juda verbreekt het verbond opnieuw

Vers 9:

Daarop zei de HEERE tegen mij: Er is een samenzwering ontdekt onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Zij zijn teruggekeerd tot de ongerechtigheden van hun voorvaderen, die geweigerd hebben naar Mijn woorden te luisteren. Wat hen betreft, zij zijn andere goden achternagegaan om die te dienen. Het huis van Israël en het huis van Juda hebben Mijn verbond verbroken, dat Ik met hun vaders gesloten had.

JEREMIA 11:9-10

Tot en met vers 8 herinnert Hij eenvoudigweg aan de ongehoorzaamheid van een eerdere generatie Joden. God had tegen hen gezegd:

dat Ik uw vaders geboden heb op de dag dat Ik hen geleid heb uit het land Egypte, uit de ijzeroven: Luister naar Mijn stem en doe deze woorden, overeenkomstig alles wat Ik u gebied. Dan zult u Mij tot een volk zijn en zal Ik u tot een God zijn, opdat Ik de eed gestand doe die Ik uw vaders gezworen heb om hun een land te geven dat overvloedt van melk en honing, zoals het heden ten dage is. Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE.

JEREMIA 11:4-5

En Hij zegt:

Maar ze wilden niet.

Maar nu zegt Hij dat deze generatie, de generatie van Jeremia, die vele eeuwen later leeft, een veel latere generatie Israëlieten, het er niet beter van heeft afgebracht. Hij zegt dat deze mensen zijn teruggekeerd tot de ongerechtigheden van hun voorvaders. Hun voorvaders deden het verkeerde, en nu maakt deze huidige generatie dezelfde fout.

Vers 11:

Daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga over hen onheil brengen waaraan zij niet kunnen ontkomen. Als zij dan tot Mij roepen, zal Ik niet naar hen luisteren. Dan zullen de steden van Juda en de inwoners van Jeruzalem gaan roepen tot de goden aan wie zij reukoffers gebracht hebben, maar die zullen hen zeker niet kunnen verlossen in de tijd van hun onheil. Immers, het aantal van uw goden is even groot als uw steden geworden, Juda, en u hebt evenveel altaren gemaakt voor die schande als het aantal straten van Jeruzalem, altaren om reukoffers te brengen aan de Baäl. En u, bid niet voor dit volk, en hef voor hen geen geroep of gebed aan, want Ik zal niet luisteren op het moment dat zij over hun onheil tot Mij roepen.

JEREMIA 11:11-14

zegt God tegen Jeremia.

Dit is de tweede keer dat Hij dat zegt. De eerste keer was in hoofdstuk 7, vers 16. Hij zal het later opnieuw zeggen.

Bid niet voor hen.

God is klaar met hen, voorlopig in elk geval, met deze generatie Joden.

5

Israël als olijfboom met afgebroken takken

Wat heeft Mijn beminde in Mijn huis te doen, terwijl zij de schanddaad met velen doet, en het offervlees van het heiligdom van u zal wijken? Ja, wanneer u kwaad doet, dan springt u op van vreugde. Een bladerrijke olijfboom, met welgevormde vruchten, had de HEERE u als naam gegeven. Maar nu heeft Hij onder het geluid van een groot gedruis een vuur onder hem aangestoken, zodat zijn takken gebroken zijn.

JEREMIA 11:15-16

Het is duidelijk dat juist dit vers de beeldspraak levert die Paulus in Romeinen hoofdstuk 11 overneemt. Hij spreekt over Israël als een olijfboom, maar niet alleen als een olijfboom: als een olijfboom waarvan sommige takken zijn afgebroken. Dit beeld, waarin Israël een groene olijfboom wordt genoemd en vervolgens aan het einde wordt gezegd dat zijn takken zijn afgebroken, verwijst naar het feit dat de takken, de Joden uit de tijd van Jeremia, in ballingschap zouden gaan. Ze zouden worden afgebroken van het land Israël en van God en het verbond.

Ze worden dus uit Israël verwijderd, hoewel ze op dat moment, toen Jeremia sprak, nog niet lichamelijk uit Israël waren verwijderd. Dat zou wel gebeuren, maar ze waren al van God afgebroken. Hoe? Zoals het hoofdstuk zegt: ze verbraken het verbond. De

verbinding met God is het verbond. Trouw aan het verbond is wat mensen met God verbindt. In feite is dat wat de olijfboom en zijn rechtmatige takken vormt. De olijfboom, Israël, wordt bepaald door trouw aan het verbond. Daarom zegt Hij:

Daarop zei de HEERE tegen mij: Er is een samenzwering ontdekt onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Zij zijn teruggekeerd tot de ongerechtigheden van hun voorvaderen, die geweigerd hebben naar Mijn woorden te luisteren. Wat hen betreft, zij zijn andere goden achternagegaan om die te dienen. Het huis van Israël en het huis van Juda hebben Mijn verbond verbroken, dat Ik met hun vaderen gesloten had.

JEREMIA 11:9-10

Daarom zijn deze takken, deze Joden, afgebroken van wat Israël is.

6

Paulus over geloof en de geënte heidenen

Paulus neemt datzelfde idee en past het toe op zijn eigen tijd. In Romeinen hoofdstuk 11, een gedeelte dat naar ik zou denken bij iedereen bekend is, pakt Paulus dit op en zegt hij in vers 16:

En als de eerstelingen heilig zijn, dan het deeg ook, en als de wortel heilig is, dan de takken ook.

ROMEINEN 11:16

Dat betekent dat ze onder de wet, wanneer ze hun eerste koeken en dergelijke van de oogst maakten, de eerstelingen daarvan aan God offerden. Daarmee gaven ze aan dat de hele oogst eigenlijk van de Heere was. Ze geven Hem er een symbolisch deel van om te laten zien dat het hele deeg, de hele hoeveelheid, eigenlijk van de Heere is. Maar ze geven Hem alleen de eerstelingen als teken daarvan.

Hij zegt:

En als de eerstelingen heilig zijn, dan het deeg ook, en als de wortel heilig is, dan de takken ook. Als nu enige van die takken afgerukt zijn, en u, die een wilde olijfboom bent, in hun plaats bent geënt en mede deel hebt gekregen aan de wortel en de vettigheid van de olijfboom,

ROMEINEN 11:16-17

Daarmee bedoelt hij de heidenen, die een andere oorsprong hebben en niet tot het oorspronkelijke Israël behoren.

Dat betekent dat jullie heidenen nu deel uitmaken van Israël, de olijfboom.

beroem u dan niet tegenover de takken. En als u zich beroemt: U draagt de wortel niet, maar de wortel u. U zult dan zeggen: De takken zijn afgerukt, opdat ik zou worden geënt. Dat is waar. Door ongeloof zijn zij afgerukt en u staat door het geloof. Heb geen hoge dunk van uzelf, maar vrees. Want als God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, dan is het ook mogelijk dat Hij u niet spaart.

ROMEINEN 11:18-21

Daarmee bedoelt hij de Joden die niet in Christus hebben geloofd.

Zie dan de goedertierenheid en de strengheid van God: strengheid over hen die gevallen zijn, over u echter goedertierenheid, als u in de goedertierenheid blijft. Anders zult ook u afgehouden worden. En ook zij zullen, als zij niet in het ongeloof blijven, geënt worden, want God is machtig hen opnieuw te enten.

ROMEINEN 11:22-23

Zij zijn dus afgebroken vanwege ongeloof; jij bent geënt vanwege geloof. Jij kunt worden afgehakt als je je geloof verliest, en zij kunnen worden geënt als ze ophouden in ongeloof te blijven. Met andere woorden, de hele verbinding met deze boom, of je nu een natuurlijke tak bent of een tak van elders, is gebaseerd op wat Paulus geloof noemt. Maar wat Paulus geloof noemt, wijst op de hele relatie van oprechte trouw. Het is niet alleen feiten over Jezus geloven; het is die feiten omarmen. Het is trouw zijn aan het verbond.

Paulus omschrijft Israël als een olijfboom omdat hij hierin het voorbeeld van Jeremia volgt. Net als Jeremia zei hij dat de Joden die ontrouw zijn aan het verbond, afgebroken takken zijn. Ze maken geen deel meer uit van Israël, geen deel meer van de boom. Maar Jezus is het nieuwe verbond. God heeft Hem volgens Jesaja als een verbond aan de volken gegeven. Jeremia spreekt ook over het nieuwe verbond, en trouw aan het nieuwe verbond betekent trouw aan Jezus.

Paulus neemt dus de beeldspraak van Jeremia over. Jeremia spreekt daarin over mensen die ontrouw zijn aan het oude verbond van Deuteronomium, en Paulus past hetzelfde beginsel toe op ontrouw aan het nieuwe verbond, aan Christus. Joden die niet in Christus geloven, hebben het verbond verbroken en maken geen deel meer uit van de boom. Heidenen die Christus gehoorzamen, die trouw zijn aan Christus, zijn trouw aan het verbond en zitten daarom in de boom. Israël wordt dus niet bepaald door etnische afkomst, maar door trouw aan het verbond. In beide Testamenten is het nooit alleen een kwestie van ras.

Nu Jeremia 11:17:

Want de HEERE van de legermachten, Die u geplant heeft, heeft onheil over u aangekondigd vanwege het kwaad van het huis van Israël en het huis van Juda. Dat hebben zij zichzelf aangedaan door Mij tot toorn te verwekken met hun reukoffers aan Baäl.

JEREMIA 11:17

Ze hebben zichzelf schade toegebracht. Ze hebben tegen zichzelf gezondigd. Hij bedoelt niet dat zij het voornaamste en belangrijkste slachtoffer van hun zonde zijn. God is altijd Degene Die er wezenlijk door gekwetst en beledigd wordt wanneer er gezondigd wordt, maar deze zonde heeft tot hun eigen ondergang geleid. Daarom brengen ze zichzelf schade toe. Ze slaan zichzelf met de hamer op het hoofd. Door te zondigen roepen ze de toorn van God over zich af. Dat is niet goed voor hen. Ze zondigen. Ze hebben dit als het ware tegen zichzelf gedaan.

7

De samenzwering tegen Jeremia in Anathoth

Vers 18:

De HEERE heeft het mij doen weten en toen wist ik het, toen U mij hun daden hebt doen zien.

JEREMIA 11:18

Waarvan dan? Er was een samenzwering tegen Jeremia onder zijn stadsgenoten. Hij kwam uit de priesterstad Anathoth, op vijf kilometer van Jeruzalem. Maar de priesters hadden allemaal hun trouw verloochend, zoals Jeremia al heeft gezegd. Dat ze Levitische priesters waren, betekent nog niet dat ze de goeden waren. In feite waren ze de slechteriken. Ze hadden hun trouw verloochend. Ze heersten op eigen gezag. Ze lieten toe dat er afgoden werden aanbeden en gruweldaden werden gepleegd in de tempel, en zelfs dat er onschuldig bloed werd vergoten op het terrein van het huis van de HEERE. Jeremia heeft al die dingen gezegd, en dit is de schuld van de priesters.

Hij was ook een priester, uit die stad, maar hij was een priester die zijn trouw niet had verloochend. Hij was een profeet, een trouw man. De andere priesters waren allemaal slecht, en de priesters van zijn geboortestad begonnen plannen te maken om hem te doden. Ik weet niet hoe hij ervan hoorde. Hij zei:

De Heer liet het me weten. De Heer maakte het me duidelijk.

Het kan uitsluitend door openbaring zijn geweest, of God kan er in Zijn voorzienigheid voor hebben gezorgd dat de informatie ergens via iemand uitlekte.

Het is net als toen veertig mannen een plan hadden beraamd om Paulus te doden. Ze zeiden dat ze niet zouden eten of drinken voordat ze Paulus hadden gedood. God heeft er duidelijk in Zijn voorzienigheid voor gezorgd dat de neef van Paulus toevallig binnen gehoorsafstand van de samenzweerdere was. Hoe groot is de kans dat zoiets gebeurt? Zo werd Paulus ervan op de hoogte gebracht, ook al was het een geheime samenzwering. Zoiets kan Jeremia ook zijn overkomen, of het kan door rechtstreekse openbaring zijn geweest, aangezien hij een profeet was.

Hij zegt:

De HEERE heeft het mij doen weten en toen wist ik het, toen U mij hun daden hebt doen zien. Ik was als een argeloos lam dat ter slachting wordt geleid, want ik wist niet dat zij tegen mij plannen bedachten, door te zeggen: Laten wij de boom met zijn vrucht te gronde richten, laten wij hem uit het land der levenden afhakken, zodat er aan zijn naam niet meer gedacht wordt.

JEREMIA 11:18-19

Ze wilden Jeremia dus doden.

Maar, HEERE van de legermachten, rechtvaardige Rechter, U Die de nieren en het hart beproeft, laat mij Uw wraak aan hen zien, want aan U heb ik mijn rechtszaak bekendgemaakt.

JEREMIA 11:20

Dus opnieuw wenst hij degenen die hem probeerden te doden onheil toe.

Daarom, zo zegt de HEERE over de mannen van Anathoth die u naar het leven staan en zeggen: Profeteer niet in de Naam van de HEERE, opdat u niet door onze hand sterft. Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga hen straffen: de jongemannen zullen sterven door het zwaard en hun zonen en hun dochters zullen sterven van de honger. Er zal geen overblijfsel van hen zijn, want Ik zal onheil brengen over de mannen van Anathoth in het jaar van de vergelding aan hen.

JEREMIA 11:21-23

Elke nakomeling van die plaatselijke priesters zou in Anathoth worden uitgeroeid.

8

De voorspoed van goddelozen en Psalm 73

Laten we nu naar hoofdstuk 12 gaan. Jeremia spreekt niet tot het volk, maar tot God. Hij is bepaald niet gelukkig, en daar zijn redenen voor. Ten eerste gaat het slecht met hem, en daarnaast staat de boodschap die hij moet brengen hem gewoon niet aan. Het lijkt wel alsof alles voor hem ellendig is. Zijn eigen medepriesters in Anathoth beramen een plan om hem te doden. En hoewel God het volk heeft veroordeeld en heeft gezegd dat het oordeel over hen zal komen, gaat het de slechte mensen op dit moment voor de wind. Het gaat prima met hen. Het lijkt er niet op dat het oordeel over hen komt, terwijl het met de rechtvaardigen, zoals hijzelf, niet goed gaat.

David en anderen uitten in de Psalmen dezelfde klachten. In Psalm 73 klaagden de zonen van Asaf inderdaad over precies ditzelfde. De schrijver van Psalm 73 zei dat hij bijna was teruggevallen, zich bijna van God had afgekeerd, omdat hij nadacht over hoe

het de goddelozen voor de wind gaat en de rechtvaardigen hun slachtoffers worden, terwijl God niet lijkt in te grijpen. Het lijkt wel alsof er geen God is. Het lijkt er op zijn minst op dat God Zijn werk niet doet, en daardoor begon hij te twifelen. Hij zegt:

Mijn voeten waren bijna uitgegleden, mijn stappen bijna aan het wankelen gebracht.

PSALMEN 73:2

Maar hij zegt:

Toen ging ik Gods heiligdom binnen en begreep ik hoe het met hen zou aflopen.

PSALMEN 73:17

Hij begreep dus dat het niet goed met hen afloopt. Vervolgens zei hij aan het einde:

Het is goed voor mij om tot God te naderen.

PSALMEN 73:28

Het gaat niet goed met mij, zei de psalmist, maar het is nog steeds goed voor mij om tot God te naderen. Het is altijd beter om tot God te naderen, zelfs als je vervolgd wordt, zelfs als het erop lijkt dat de goddelozen degenen zijn die op korte termijn de voordelen krijgen. De psalmist kwam daarmee in het reine. Dat was bijna niet gebeurd. Hij zegt dat het zijn geloof aanvankelijk bijna te gronde richtte. Maar toen begon hij realistischer na te denken over hoe het met de goddelozen zou aflopen, en hij zei: 'Nou, ik ben beter af als ik God zoek.'

9

Jeremia klaagt over Gods oordelen

Jeremia worstelt aan het begin van hoofdstuk 12 met dezelfde vragen. Hij zegt:

HEERE, U zou rechtvaardig blijken, wanneer ik met U een rechtszaak zou voeren. Toch wil ik met U over Uw oordelen spreken. Waarom is de weg van de goddelozen voorspoedig, waarom hebben rust, allen die in ontrouw trouweloos handelen?

JEREMIA 12:1

Wel, God, ik zal om te beginnen zeggen: 'Ik weet dat U gelijk hebt.' Maar er zijn een paar dingen die ik niet begrijp en waarover ik met U moet praten. De manier waarop U situaties beoordeelt, de manier waarop U hier Uw Koninkrijk bestuurt, het lijkt erop dat de verkeerde mensen gezegend worden.

Hij zegt:

HEERE, U zou rechtvaardig blijken, wanneer ik met U een rechtszaak zou voeren. Toch wil ik met U over Uw oordelen spreken. Waarom is de weg van de goddelozen voorspoedig, waarom hebben rust, allen die in ontrouw trouweloos handelen? U hebt hen geplant, ook hebben zij wortel geschoten, zij gaan hun gang, ook dragen zij vrucht. U bent nabij in hun mond, maar ver van hun nieren.

JEREMIA 12:1-2

Dat doet ons denken aan wat Jesaja zei, wat Jezus Zelf ook aanhaalde. Jesaja 29:13:

De Heere zei: Omdat dit volk tot Mij nadert met zijn mond en zij Mij eren met hun lippen, maar hun hart ver van Mij houden, en hun vrees voor Mij slechts een aangeleerd gebod van mensen is,

JESAJA 29:13

Jezus zei dat dit ook op Zijn eigen generatie van toepassing was. Jesaja had het gezegd, en Jezus haalt hem aan, maar Hij had over hetzelfde punt ook Jeremia kunnen aanhalen.

Ze weten het allemaal mooi en vroom te zeggen, maar het is niet oprecht. Het leeft niet in hun hart.

U echter, HEERE, kent mij, U ziet mij, U beproeft mijn hart, dat met U is. Ruk hen weg als schapen ter slachting, bereid hen voor op de dag van de slacht.

JEREMIA 12:3

Opnieuw uit hij zijn woede tegenover hen.

Hoelang moet het land treuren, het gewas op heel het veld verdorren? Vanwege het kwaad van wie daarin wonen, vergaan de dieren en de vogels, omdat zij gezegd hebben: Hij ziet ons einde niet.

JEREMIA 12:4

Wat hij zegt is: God, ik moet met U praten over Uw oordelen, want deze mensen zijn degenen die U zou moeten oordelen. Deze mensen zijn degenen die gelukkig zijn. Ze dragen vrucht. Ze schieten wortel. Ze zijn veilig. Het gaat hun voor de wind. Ik begrijp het niet. Het lijkt me dat U hen zou moeten wegslepen als schapen naar de slacht. Hoelang gaat U hen de dingen voor alle anderen laten verpesten? Zij zijn degenen die

deze rampen veroorzaken. Hun gedrag heeft ervoor gezorgd dat alle vogels vluchten, dat de dieren omkomen en dat de planten verdorren. Al het oordeel dat over ons komt, is hun schuld. Dood hen dus.

Nogmaals, dat klinkt niet erg christelijk, maar ten eerste is Jeremia geen christen. Ten tweede bevindt hij zich in omstandigheden waarin wij ons niet bevinden, en wij zouden geneigd kunnen zijn hetzelfde te voelen. ‘God, dit hele land gaat naar de knoppen door een paar mensen aan de macht die het voor alle anderen kapotmaken. Waarom mogen ze dat doen? Waarom schakelt U hen niet uit? Er lijden tenslotte heel veel mensen onder deze mensen. Dit is een nationale ramp’, zegt hij.

10

Volhouden door Gods onuitputtelijke kracht

Zijn gevoelens zijn zeker begrijpelijk, maar God wijst hem terecht in vers 5. God zegt tegen hem:

Wanneer u met hardlopers meerent, en die maken u al moe, hoe moet u dan wedijveren met paarden? Wanneer u het alleen in een land van vrede vertrouwt, hoe moet u het dan maken in de glorie van de Jordaan?

JEREMIA 12:5

Dat wil zeggen: je hebt nog niets meegemaakt, Jeremia, en je bezwijkt nu al. Je raakt nu al uitgeput. Je zult nog veel ergere dingen meemaken. Het is zwaar om een hardloophwedstrijd te lopen. Het kost inspanning, zelfs als je alleen tegen andere mensen te voet loopt. Maar er zijn momenten waarop je een wedstrijd zult lopen waarbij het lijkt alsof je tegenstanders, de deelnemers die tegen je lopen, te paard zitten. Dat is oneerlijk. Je zult hier bovennatuurlijke hulp nodig hebben, en die heb je nu nodig. Niet pas wanneer de paarden komen, maar wanneer de mensen te voet er zijn.

Wanneer je tegen mensen te voet loopt, raak je vermoeid. Als je niet uit Gods kracht put, zul je merken dat je zelfs tegen de mensen te voet vermoeid raakt. Wat gebeurt er dan wanneer het erger wordt? Je zult instorten. Je zult tegen je grens aanlopen. Je zult helemaal niet meer kunnen lopen.

Denk aan wat Jesaja hierover zei in Jesaja hoofdstuk 40, vers 28 en verder. Jesaja zei:

Weet u het niet? Hebt u het niet gehoord? De eeuwige God, de HEERE, de Schepper van de einden der aarde, wordt niet moe en niet afgemat. Er is geen doorgronding van Zijn inzicht.

JESAJA 40:28

God heeft onbeperkte energie. Hij wordt nooit moe, bezwijkt nooit en raakt nooit vermoeid.

Hij geeft de vermoeide kracht en Hij vermeedert de sterkte van wie geen krachten heeft. Jongeren zullen moe en afgemat worden, jonge mannen zullen zeker struikelen; maar wie de HEERE verwachten, zullen hun kracht vernieuwen, zij zullen hun vleugels uitslaan als arenden, zij zullen snel lopen en niet afgemat worden, zij zullen lopen en niet moe worden.

JESAJA 40:29-31

Met andere woorden, de wedloop maakt mensen wel degelijk moe. Zelfs jonge mannen worden moe wanneer ze een wedloop lopen. Niet alleen oude mannen, maar:

Jongeren raken uitgeput en worden moe, en jonge mannen gaan helemaal onderuit.

Het is uitputtend om een wedloop te lopen, en zelfs een man in goede conditie, in de kracht van zijn leven, zal uiteindelijk moe worden. Maar degene die op de Heere wacht niet. Hij kan een wedloop lopen zonder vermoeid te raken, zonder te bezwijken. Waarom? Omdat hij zijn tijdelijke en beperkte kracht inruilt voor Gods onbeperkte kracht.

Het is God Die in vers 28 niet bezwijkt of vermoeid raakt. God heeft kracht die onuitputtelijk is. Dat is wat je nodig hebt, of je nu tegen mensen te voet gaat lopen of tegen paarden. Maar als je in Gods kracht loopt, maakt het niet uit of het mensen te voet zijn of paarden, want God is sneller dan zij allemaal. Je kunt de wedstrijd winnen als je niet in je eigen kracht loopt.

Op de Heere wachten, met als gevolg dat je je kracht vernieuwt, betekent dat je jouw kracht inruilt voor de Zijne. Het woord 'vernieuwen' betekent in het Hebreeuws 'inruilen'. Daar in Jesaja staat in vers 29:

Hij geeft kracht aan wie zwak is, en wie geen kracht meer heeft, maakt Hij sterker.

God geeft Zijn kracht aan mensen bij wie de eigen kracht op is. Ze hebben de grens van hun eigen mogelijkheden bereikt. Dan moeten ze naar God opzien, en dan geeft Hij hun bovennatuurlijke kracht.

11

Elia loopt de paarden voorbij

Een voorbeeld van iemand die door bovennatuurlijke kracht tegen paarden liep, is de profeet Elia. Toen Elia bad dat de regen zou komen na drieënhalf jaar droogte, en hij een wolkje zag opkomen, wist hij dat de stortregen dichtbij was. Hij ging naar de koning en zei tegen hem:

En het gebeurde bij de zevende maal dat hij zei: Zie, een kleine wolk, als de hand van een man, opkomend uit de zee. En hij zei: Ga tegen Achab zeggen: Span in, daal af en laat de regen u niet ophouden.

1 KONINGEN 18:44

Dat deed de koning. Hij reed er met zijn paarden naartoe, maar Elia liep hem te voet voorbij en kwam er als eerste aan. Het zou grappig zijn om dat te zien gebeuren, om een man sneller te zien lopen dan een paard. Het zou er bijna komisch uitzien. Het ziet

er toch al een beetje onhandig uit als een man rent. In de Joodse samenleving zou een man in de meeste gevallen niet rennen. Dat werd als onwaardig beschouwd. Maar stel je een man voor die zo hard rent dat hij paarden en wagens inhaalt.

Het is duidelijk dat dit niet in zijn eigen kracht gebeurde. Elia was geen gewone man. Hij was een man die vervuld was met de Geest, en het was ongetwijfeld iets wonderbaarlijks. Het was niet in zijn eigen kracht dat hij liep.

Dus God zegt tegen Jeremia:

Wanneer u met hardlopers meerent, en die maken u al moe, hoe moet u dan wedijveren met paarden? Wanneer u het alleen in een land van vrede vertrouwt, hoe moet u het dan maken in de glorie van de Jordaan?

JEREMIA 12:5

‘Je vertrouwt kennelijk op jezelf. Je vertrouwt kennelijk op je eigen mogelijkheden. Je zult het niet kunnen volhouden, vooral wanneer je tegen paarden moet lopen. Mensen kunnen dat niet.’

Je raakt uitgeput in een land waar betrekkelijke vrede heerst. Dit is nog niet echt het zware werk. Wat gebeurt er als de Jordaan overstroomt? Dat is gewoon een beeld van een ramp die nog niet gekomen is.

[Vertalersnoot: De spreker volgt hier de Engelse weergave ‘the flooding of the Jordan’, oftewel ‘het overstromen van de Jordaan’. Het hierboven aangehaalde Nederlandse vers heeft ‘de glorie van de Jordaan’.]

Want ook uw broeders en het huis van uw vader — ook zij handelen trouweloos tegen u, ook zij roepen u luid na. Vertrouw hen niet als ze vriendelijk tot u spreken.

JEREMIA 12:6

Daarmee bedoelt Hij blijkbaar de mensen in Anathoth die tegen hem samenzweren.

Met andere woorden, ze zullen proberen je in een hinderlaag te lokken. Als ze vriendelijk tegen je beginnen te praten en zeggen: ‘O, kom toch eens bij ons langs. We hebben al een tijdje niet meer samen gegeten’, of iets dergelijks. Als ze vriendelijk tegen je beginnen te doen, lokken ze je in een hinderlaag. Geloof hen niet.

12

God geeft zijn verwoeste wijngaard prijs

Ik heb Mijn huis verlaten, Mijn eigendom in de steek gelaten. Ik heb de beminde van Mijn ziel in de hand van haar vijanden gegeven.

JEREMIA 12:7

Met ‘Mijn huis’ bedoelt Hij de tempel. Met ‘Mijn eigendom’ bedoelt Hij Juda.

Mijn eigendom is voor Mij geworden als een leeuw in het woud. Hij heeft zijn stem tegen Mij laten klinken, daarom ben Ik hem gaan haten. Mijn eigendom is voor Mij een gespikkelde roofvogel, de roofvogels zijn rondom tegen hem: Kom, verzamel u, alle dieren van het veld, laat ze komen om te eten!

JEREMIA 12:8-9

Dit bijeenroepen van de dieren van het veld om Israël te verslinden doet denken aan wat Jesaja in Jesaja 5 over de wijngaard zei. God zou nu de omheining die Hij had gebouwd en de bescherming rondom de wijngaard afbreken. Hij zou de dieren van het veld laten binnenkomen om hem te vertrappen en te verslinden. Dit is een verwijzing naar de komst van heidenen. Deze heidenen zijn de Babyloniërs.

Vers 10:

Vele herders hebben Mijn wijngaard te gronde gericht, zij hebben Mijn stuk land vertrapt, Mijn begerenswaardige stuk land gemaakt tot een woeste wildernis.

JEREMIA 12:10

Opnieuw hebben we de beeldspraak uit Jesaja 5, uit diezelfde passage.

Men heeft er een woestenij van gemaakt, verwoest treurt het voor Mij, heel het land is verwoest, omdat niemand het ter harte neemt. Op alle kale hoogten in de woestijn zijn verwoesters gekomen, want het zwaard van de HEERE verslindt van het ene einde van het land tot het andere einde van het land. Er is voor geen enkel vlees vrede.

JEREMIA 12:11-12

Hij gebruikt opnieuw beeldspraak uit Jesaja 5 over de wijngaard, en Hij roept de wilde dieren binnen om hem te komen vertrappen. Dat komt overeen met wat Jesaja 5 zei. Maar in Jesaja stond dat God klaagde omdat Hij niet de juiste soort vruchten van de wijngaard kreeg. Hij zei niet wie daarvoor verantwoordelijk was, behalve Juda zelf. Hier legt Hij de verantwoordelijkheid bij de heersers van Juda. In vers 10:

Veel leiders hebben Mijn wijngaard verwoest.

Hierin staat Hij dicht bij Jezus' gelijkenis over de pachters van de wijngaard in Mattheüs hoofdstuk 21. Daar verpachtte de landeigenaar zijn wijngaard aan pachters. Zij moesten de vruchten voor hem voortbrengen, en dat weigerden ze. Met deze toevoeging van de pachters gaat Jezus' gelijkenis verder dan de gelijkenis van Jesaja, hoewel Jezus' gelijkenis begint met bewoordingen die sterk op Jesaja 5 lijken. Maar de gedachte van de pachters verbindt Jesaja 5 eigenlijk met deze passage. Hier zijn de heersers werkelijk degenen die ervoor verantwoordelijk zijn dat de wijngaard zijn vruchten niet voortbrengt en in een woestenij verandert.

Er staat aan het einde van vers 12:

Van de ene kant van het land tot de andere, Dat betekent van het ene uiteinde van Israël tot het andere.

In Openbaring hoofdstuk 14 wordt in beeldende taal een bloedige oorlog beschreven. De afstand waarover het bloedbad zich uitstrekt, is naar verluidt in wezen dezelfde als de lengte van het land Israël, van het ene uiteinde tot het andere. Dat is de passage over het bloed dat door het hele land tot aan de teugels van de paarden stroomt. Hier hebben we ook het zwaard van de Heere dat van het ene uiteinde van het land tot het andere verslindt. Dezelfde beeldspraak: elk deel van het land Israël bedekt met bloed.

13

Terugkeer uit ballingschap en gehoorzaamheid

Zij hebben tarwe gezaaid, maar dorens geoogst. Zij hebben zich pijn gedaan, maar hebben er geen voordeel van gehad. Schaam u over uw opbrengsten, vanwege de brandende toorn van de HEERE. Zo zegt de HEERE: Wat betreft al Mijn slechte burenen die aan Mijn eigendom komen, dat Ik Mijn volk Israël in erfelijk bezit gegeven heb, zie, Ik ga hen uit hun land wegrukken, en het huis van Juda ruk Ik uit hun midden weg.

JEREMIA 12:13-14

Dit lijkt te gaan over het redden van het overblijfsel uit Babylon aan het einde van de gevangenschap. Al die slechte burenen, al die slechte heidenen — God zal Israël of Juda uit hun midden weghalen, blijkbaar na de ballingschap.

Maar nadat Ik hen weggerukt heb, zal het gebeuren dat Ik zal terugkeren en Mij over hen zal ontfermen. Ik zal hen terugbrengen, eenieder naar zijn erfelijk bezit en eenieder naar zijn land. En het zal gebeuren, wanneer zij werkelijk de wegen van Mijn volk zullen leren, zodat zij bij Mijn Naam zweren: Zo waar de HEERE leeft — zoals zij Mijn volk geleerd hebben te zweren bij de Baäl — dan zullen zij te midden van Mijn volk gebouwd worden. Maar als zij niet willen luisteren, zal Ik dat volk voorgoed wegrukken en ombrengen, spreekt de HEERE.

JEREMIA 12:15-17

Dit is dubbelzinnig, want het gaat over de slechte burenen, dat wil zeggen de heidenen, die Israël hadden geslagen. Er wordt gesproken over hoe Hij Juda uit hun hand wegrukt. Maar is het Juda, of zijn het die volken die in vers 15 tot en met 17 worden beschreven? Misschien is het opzettelijk dubbelzinnig. De bewoordingen klinken alsof het over de volken zou kunnen gaan, want aan het einde van vers 15 staat dat God iedereen zal terugbrengen naar zijn erfdeel en iedereen naar zijn land. Daarmee zouden dan de verschillende landen worden bedoeld, elk naar hun eigen grondgebied. En in vers 16 staat:

Als ze leren leven zoals Mijn volk, Dat wil zeggen, als de heidenen Gods wegen leren uit Gods wetten enzovoort, dan zullen ze gevestigd worden. En dan staat er in vers 17 dat als ze niet gehoorzamen, dat wil zeggen, als de heidenen niet gehoorzamen, ze uit hun land zullen worden weggerukt. En er staat:

dat volk, Dat lijkt op de heidense volken in het algemeen te slaan. Of dat is in elk geval één manier waarop de Joden het waarschijnlijk zouden begrijpen.

Toch lijkt het mij waarschijnlijker dat met ‘dat volk’ het volk wordt bedoeld dat na de ballingschap is hersteld. En dat iedereen naar zijn eigen erfdeel teruggaat, zou dan gewoon betekenen dat de Joden teruggaan naar het grondgebied van hun eigen stam. Het is niet duidelijk, maar als het over Juda gaat, en ik denk dat dat waarschijnlijk zo is, dan zegt Hij dat Hij hen uit de heidense landen zal terugbrengen en hen opnieuw zal vestigen. Dat heeft Hij natuurlijk ook gedaan, door het ingrijpen van Cyrus. En vervolgens gaf Hij hun de kans om het opnieuw goed te doen. Maar als ze het niet opnieuw goed zouden doen, zou Hij hen wegrukken en hun volk opnieuw vernietigen. Dat zou dan zijn wat er in het jaar 70 na Christus gebeurde.

Dat wil zeggen, ze hadden één ballingschap in Babel meegemaakt. Daaruit waren ze teruggebracht. Ze kregen de kans om deze keer gehoorzaam te zijn. Maar als ze niet gehoorzaam zijn, zal hun volk opnieuw vernietigd en weggerukt worden. En het klinkt alsof hier wordt gezegd dat de Babylonische ballingschap misschien niet de laatste keer is dat God hen uit hun land verdrijft. En we weten dat het niet de laatste keer was.

14

De vergane gordel als beeld van Juda

Nu hoofdstuk 13:

Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Ga voor u een linnen gordel kopen, doe hem om uw middel en laat hem niet in het water komen. Ik kocht de gordel overeenkomstig het woord van de HEERE, en deed hem om mijn middel. Toen kwam het woord van de HEERE voor de tweede keer tot mij: Neem de gordel die u gekocht hebt, die om uw middel zit, en sta op, ga naar de Eufraat en verberg hem daar in de kloof van een rots. Ik ging en verborg hem bij de Eufraat, zoals de HEERE mij geboden had. Nu gebeurde het na verloop van vele dagen, dat de HEERE tegen mij zei: Sta op, ga naar de Eufraat en neem vandaar de gordel mee, waarvan Ik u had geboden hem daar te verbergen. Ik ging naar de Eufraat, zocht ernaar, en nam de gordel weg van de plaats waar ik hem verborgen had. En zie, de gordel was vergaan. Hij deugde nergens meer voor.

JEREMIA 13:1-7

Ongetwijfeld erg beschimmeld. Hij was begraven aan de rivieroever, waar het waarschijnlijk vochtig was. Nu was hem gezegd dat hij er geen water op mocht doen. Hij zou dus niet zelf bijdragen aan het vergaan ervan, maar het zou gewoon gebeuren. Hij heeft het niet veroorzaakt. Hij heeft er geen water op gedaan.

En er staat:

Toen kwam het woord van de HEERE tot mij: Zo zegt de HEERE: Zo zal Ik de trots van Juda en de grote trots van Jeruzalem doen vergaan. Dit boosaardige volk, dat weigert naar Mijn woorden te luisteren, dat hun verharde hart volgt, andere goden achternagaat om hen te dienen en zich voor hen neer te buigen — dat zal worden als deze gordel, die nergens meer voor deugt.

JEREMIA 13:8-10

Nu zou je kunnen zeggen: waarom zou Hij uitgerekend een gordel kiezen als beeld van het volk dat verdorven raakt? Een gordel die beschimmeld en verrot raakt, nergens meer goed voor is? Waarom juist dat beeld? Hij geeft het antwoord in vers 11:

Want zoals een gordel gehecht zit aan het middel van een man, zo heb Ik heel het huis van Israël en heel het huis van Juda aan Mij gehecht, spreekt de HEERE, zodat het Mij zal zijn tot een volk, tot een naam en tot lof en tot luister, maar zij hebben niet geluisterd.

JEREMIA 13:11

Nu is een gordel een kledingstuk dat eigenlijk nergens anders goed voor is dan om een gewaad om het middel vast te binden. Hij heeft één functie. Het is niet echt een heel veelzijdig kledingstuk, maar het doel ervan is om rond zijn eigenaar vastgebonden te worden, om zich aan zijn eigenaar vast te hechten. En als hij daar niet voor gebruikt kan worden, is hij nergens goed voor. Zodra een gordel beschimmeld en verrot is, ga je die niet meer gebruiken. En je zult hem ook nergens anders voor kunnen gebruiken. Dus doe je hem gewoon weg.

En zo zegt Hij dat Israël en Juda voor Hem als een kledingstuk zijn dat maar één functie heeft. En ze hebben die functie niet vervuld en zijn er nu ongeschikt voor geworden. En dus zit er niets anders op dan hen weg te doen.

15

Wijnkruiken als beeld van Gods oordeel

Vers 12:

Zeg daarom dit woord tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Elke kruik wordt gevuld met wijn. Zij zullen dan tegen u zeggen: Weten wij niet zeer goed dat elke kruik met wijn gevuld wordt?

JEREMIA 13:12

Nu, dit was blijkbaar een raadselachtige uitspraak. Hij moest de mensen gaan vertellen:

‘Elke fles zal met wijn worden gevuld.’ Op het eerste gezicht klinkt dat alsof hij zegt: ‘Er komt voorspoed. De wijngaarden zullen het goed doen. We krijgen dit jaar een geweldige wijnoogst. We gaan alle flessen met wijn vullen. Dit wordt een heel goed jaar.’ Maar dat bedoelt hij natuurlijk niet. Toch wordt verwacht dat ze het zo zullen opvatten.

Met andere woorden: we verwachten een overvloedige oogst. Dat weten we. Dat hoeft je ons niet te vertellen.

En Hij zegt:

Zeg dan tegen hen: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga alle inwoners van dit land, zelfs de koningen die in de plaats van David op zijn troon zitten, de priesters en de profeten en alle inwoners van Jeruzalem vullen tot zij dronken zijn. Ik zal hen stukslaan, de een tegen de ander, de vaders samen met de kinderen, spreekt de HEERE, Ik zal geen medelijden hebben, niet ontzien en Mij niet ontfermen, maar hen te gronde richten.

JEREMIA 13:13-14

Zijn uitspraak ‘De flessen zullen met wijn worden gevuld’ betekent dat de inwoners van Jeruzalem in wezen met oordeel gevuld zullen worden. Zij zijn de flessen. Ze zullen dronken zijn van het oordeel. Soms zei hij in Jesaja dat de mensen zullen wankelen en zwalken, maar niet van wijn. Met andere woorden: ze zullen verschijnselen van desoriëntatie vertonen, zoals iemand die dronken is die kan hebben. Maar in feite zijn ze dronken van de grimmigheid van de HEERE. Ze zijn versuft. Het is alsof ze zo zwaar onder het oordeel liggen dat ze gedesoriënteerd zijn, alsof ze dronken zijn van wijn.

16

De volken drinken de beker van Gods toorn

Dit beeld, waarin Gods oordeel wordt vergeleken met het gevuld worden met wijn, houdt enigszins verband met een later visioen van Jeremia, in hoofdstuk 25, vers 15. Daar zei de HEERE tegen hem:

Want zo heeft de HEERE, de God van Israël, tegen mij gezegd: Neem deze beker van de wijn van de grimmigheid uit Mijn hand, en geef die te drinken aan al de volken tot wie Ik u zend, zodat zij drinken en waggelen en zich als een waanzinnige gedragen vanwege het zwaard dat Ik onder hen zend.

JEREMIA 25:15-16

Jeremia zegt:

Toen nam ik deze beker uit de hand van de HEERE en gaf die te drinken aan al de volken tot wie de HEERE mij gezonden had: aan Jeruzalem en de steden van Juda, zijn koningen en zijn vorsten, om die te maken tot een puinhoop, tot een verschrikking, tot een aanfluiting en tot een vloek, zoals het heden ten dage is,

JEREMIA 25:17-18

Vers 19:

aan de farao, de koning van Egypte, zijn dienaren, zijn vorsten
en heel zijn volk,

JEREMIA 25:19

Enkele Filistijnse steden worden in vers 20 genoemd. Vers 21 zegt:

aan Edom, Moab en de Ammonieten,

JEREMIA 25:21

Vers 22:

aan al de koningen van Tyrus, al de koningen van Sidon, en de
koningen van de kustlanden die liggen aan de overkant van de
zee, aan Dedan, Tema, Buz, en allen die kaalgeschoren zijn aan
hun slapen,

JEREMIA 25:22-23

En in de volgende verzen nog enkele andere plaatsen, Arabië enzovoort. Hij liet hen
allemaal van deze wijn drinken.

Hij zegt in vers 27:

Dan moet u tegen hen zeggen: Zo zegt de HEERE van de
legermachten, de God van Israël: Drink, word dronken, spuw
uit, val neer zodat u niet weer opstaat, vanwege het zwaard dat Ik
onder u zend.

JEREMIA 25:27

Dus deze militaire nederlaag die over deze volken komt, wordt vergeleken met dronken zijn en het drinken van deze wijn.

Want zie, in de stad waarover Mijn Naam is uitgeroepen, begin Ik met onheil aan te richten en zou u dan in enig opzicht voor onschuldig worden gehouden? U zult niet voor onschuldig worden gehouden, want Ik roep het zwaard op tegen alle bewoners van de aarde, spreekt de HEERE van de legermachten.

JEREMIA 25:29

Jeruzalem.

Dus Hij zegt: 'Als Ik dit met Jeruzalem ga doen, met Mijn eigen volk, hoeveel te meer zal Ik dit dan doen met Tyrus en Sidon en de Filistijnen en die mensen, Egypte en dat allemaal?'

Nu, waar het om gaat, is dat Jeremia de opdracht krijgt deze landen uit de wijnbeker te laten drinken, die het oordeel voorstelt. Zo ook zijn eigen volk. Hij zegt:

Zeg daarom dit woord tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Elke kruik wordt gevuld met wijn. Zij zullen dan tegen u zeggen: Weten wij niet zeer goed dat elke kruik met wijn gevuld wordt?

JEREMIA 13:12

Deze mensen zullen met deze wijn gevuld worden, de wijn van Gods grimmigheid, het zwaard dat over hen komt. Hetzelfde beeld.

17

Jeremia's reizen: werkelijkheid of visioen

Als je het begin van hoofdstuk 13 leest, en wat we zojuist in hoofdstuk 25 hebben gelezen, roept dat de vraag op: had Jeremia een reisagent? In hoofdstuk 13 gaat hij naar de rivier de Eufraat. Dat is bepaald geen korte reis vanuit Jeruzalem. Het zou hem mogelijk weken hebben gekost om daar te voet of op een ezel of kameel naartoe te reizen. Daar legde hij die gordel neer. Toen ging hij naar huis, en vervolgens ging hij enige dagen later weer terug naar de Eufraat om hem op te halen.

In hoofdstuk 25 lijkt hij al deze landen langs te gaan: Tyrus, Sidon, Egypte, Edom, Moab, de Filistijnen, zelfs Babel. Is hij naar al die plaatsen gegaan en heeft hij werkelijk een wijnbeker de troonzaal van de koning binnengebracht en gezegd: 'Hier, God zegt dat je dit moet drinken'?

Dat is niet bekend. Dat is een van de dingen waarvan geleerden niet goed weten wat ze ermee aan moeten. Heeft Jeremia al deze reizen werkelijk gemaakt? Of was dit meer een visioen dat hij had? Gebeurde dit tijdens een visioen?

In hoofdstuk 11 vertelt Zacharia bijvoorbeeld wat hij deed. Sommige dingen die hij beschrijft, lijken haast niet op een natuurlijke manier uitvoerbaar. Dan moet je je afvragen: is dit een soort visioen? Een beetje zoals iemand droomt dat hij bepaalde dingen doet, maar een droom van God zou profetisch zijn. Een visioen, neem ik aan, is als een droom, alleen ben je dan wakker.

Het kan dus zijn dat Jeremia deze dingen in een visioen deed, in plaats van dat hij ze lichamelijk op die plaatsen deed. Dat is moeilijk te zeggen. Het is niet onmogelijk. Hij heeft vijftig of veertig en nog wat jaar geprofeteerd. Hij kan de tijd hebben gehad om deze reizen te maken. Maar het zou een tijdrovende godsspraak zijn geweest om over te brengen.

Dat is moeilijk te zeggen. Geleerden weten het niet zeker: is hij echt naar die plaatsen gegaan? Het zou precies zo beschreven kunnen worden als het er staat, ook als het alleen maar een visioen was en hij in het visioen een rol speelde en al die koningen bezocht.

18

Hoogmoed verhindert bekering

Nu hoofdstuk 13, vers 15:

Luister en neem ter ore, doe niet uit de hoogte, want de HEERE heeft gesproken.

JEREMIA 13:15

Dit is dus een oproep om nederig te zijn. Hij zei in vers 15:

Wees niet trots, In vers 18 zegt hij:

Zeg tegen de koning en tegen de koningin-moeder: Verneder u, ga op de laagste plaats zitten, want wat op uw hoofd is, uw sierlijke kroon, is neergevallen.

JEREMIA 13:18

In vers 17 zegt hij:

Als u dan nog niet luistert, zal mijn ziel wenen op verborgen plaatsen vanwege de hoogmoed, bitter schreien, ja, tranen stromen er uit mijn ogen naar beneden, want de kudde van de HEERE is gevangen weggevoerd.

JEREMIA 13:17

Je zou dit zo kunnen opvatten dat hoogmoed op zichzelf de zonde is waarvoor God hen oordeelt. Of het zou kunnen betekenen dat God hen om een heleboel zonden oordeelt, maar dat alleen hun hoogmoed hen ervan zou weerhouden zich te vernederen. Alleen hun hoogmoed zou hen ervan weerhouden zich te bekeren. Ze hebben veel waarvan ze zich moeten bekeren, niet alleen hun hoogmoed. Ze moeten zich bekeren van overspel en afgoderij en moorden en allerlei dingen die Jeremia genoemd heeft. Waarom zouden ze dat niet doen? Hoogmoed zou dat verhinderen.

Dus in zekere zin zouden de woorden niet noodzakelijk betekenen dat alle trots zondig is, maar eerder dat deze hoogmoed je ervan weerhoudt te doen wat je zou doen als je wijzer en nederiger was. De arrogantie van die mensen wordt ook door Jesaja veroordeeld. In Jesaja hoofdstuk 2 sprak hij erover

hoe de hooghartige blikken neergeslagen zouden worden en alles wat hoogmoedig is, vernederd zou worden.

JESAJA 2

Jesaja sprak vaak over die specifieke aanklacht tegen de mensen die goddeloos waren: dat ze hoogmoedig waren en dat het ongepast was om hoogmoedig te zijn. Ze zouden moeten huilen en rouwen en zich vernederen, maar ze waren arrogant, vol zelfvertrouwen, enzovoort. Daarom zegt hij zelfs tegen de koning en de koningin-moeder dat ze zich moeten vernederen, en hij vertelt hun dat hun land in ballingschap gaat.

19

Jeremia spreekt de koning vrijmoedig aan

Dat zou een bijzonder politiek beladen boodschap zijn om te brengen. Wij zijn er in de Verenigde Staten aan gewend dat we vrijheid van meningsuiting hebben. Het recht om kritiek te leveren op de regering is zelfs een van onze grondwettelijk gewaarborgde rechten. Maar zij hadden niet zo'n grondwet. Mensen vóór de tijd van de Amerikaanse Revolutie hadden dat soort grondwettelijke rechten niet. Als je de koning gaat veroordelen zoals Johannes de Doper deed, kun je in de gevangenis belanden. Wat is de aanklacht? De koning was niet blij met je, dat is het. Is dat de enige misdaad? Dat is de enige aanklacht die hij nodig heeft. Hij is de koning. Je veroordeelt de koning niet zonder het risico te lopen gevangengezet te worden en, in het geval van Johannes, onthoofd.

Jeremia veroordeelt nu de koning en de koningin en zegt tegen hen:

Jullie moeten je nederig opstellen.

Daar zou veel vrijmoedigheid voor nodig zijn, in zijn tijd meer dan in de onze. Eerlijk gezegd weet ik niet of ik de vrijmoedigheid zou hebben om naar Washington te gaan, daar op de trappen van het Capitool te gaan staan en de politici te gaan veroordelen. Ik denk dat ik het waarschijnlijk wel zou doen als God het me opdroeg. Het is niet erg gevaarlijk. Het ergste wat er zou gebeuren, is dat de beveiliging van het Capitool zou zeggen dat je een bepaalde afstand moet nemen om dat te doen. Hier heeft dat eigenlijk geen gevolgen, maar dat zou wel zo zijn in elk land dat koningen had. En dan tegen de koning en de koningin-moeder zeggen: 'Jullie moeten je vernederen. Jullie moeten je vernederen en gaan zitten. Jullie land staat op het punt in ballingschap te worden gevoerd, en jullie veroorzaken dat door jullie arrogantie en jullie weigering om je te bekeren.'

Vers 20:

Sla uw ogen op en zie wie daar uit het noorden komen! Waar is de kudde, u eens gegeven, uw luisterrijke kleinvee?

JEREMIA 13:20

Uiteraard Babylon.

Wat zult u zeggen wanneer Hij u zal straffen, aangezien u zelf hun geleerd hebt om leiders, hoofden over u te zijn? Zullen de weeën u niet aangrijpen zoals een barende vrouw?

JEREMIA 13:21

Blijkbaar bedoelt hij dat de Babyloniërs jullie aanvoerders zullen worden en over jullie zullen heersen, en dat dat jullie eigen schuld is. Jullie hebben je schapen in feite geleerd hoe ze onder dit soort onderdrukking terechtkomen. Dat wil zeggen: opstand

tegen God zal deze onderdrukking over jullie brengen. Het komt door de koning en de koningin die hier terechtgewezen worden. Zij hebben in feite het gedrag aangemoedigd dat deze ramp over hen brengt.

Wanneer u dan in uw hart zegt: Waarom zijn deze dingen mij overkomen? Vanwege de grootheid van uw ongerechtigheid zijn de zomen van uw kleding opgetild, worden uw hielen overweldigd. Kan ook een Cusjiet zijn huid veranderen, of een luipaard zijn vlekken? Zou ook u dan goed kunnen gaan doen, gewend als u bent om kwaad te doen?

JEREMIA 13:22-23

20

De leer van totale verdorvenheid

Dit is een heel bekend vers in Jeremia. Een van de dingen die het zo bekend maken, is dat het vaak wordt aangehaald in een evangelisatiecontext. Maar het wordt ook aangehaald in theologische debatten, vooral door calvinisten, omdat dit een van de vele verzen is die worden aangehaald om totale verdorvenheid te bewijzen. Wat is totale verdorvenheid? Het is de leer dat iemand die niet wedergeboren is, iemand die de wedergeboorte niet heeft ondergaan, geen vermogen heeft om zich tot het goede te keren, geen vermogen om zich te bekeren, geen vermogen om God te geloven, geen vermogen om iets goeds te doen. Zo iemand is helemaal doortrokken van het kwaad. Dat is de natuurlijke toestand van iemand die niet wedergeboren is. Het wordt totale verdorvenheid genoemd. Daaruit volgt dat er een leer van onvoorwaardelijke uitverkiezing moet zijn. Als iemand behouden zal worden, zal dat niet gebeuren door zijn eigen keuzes of doordat hij aan bepaalde voorwaarden voldoet, want hij is totaal verdorven. Hij kan geen goede keuzes maken. Hij kan aan geen enkele voorwaarde voldoen. Als God dus mensen gaat behouden, zal Hij hen onvoorwaardelijk moeten uitkiezen. Degenen die Hij wil behouden, kiest Hij gewoon uit. Hij kan niet van hen eisen dat ze aan bepaalde voorwaarden voldoen, want dat kunnen ze niet. Ze zijn totaal verdorven.

Totale verdorvenheid is eigenlijk een leer van totaal onvermogen. In wezen zegt die dat zondaars in zekere zin niet echt een vrije keuze hebben. Ze kunnen niet voor het goede kiezen. Ter ondersteuning hiervan worden vaak een aantal verzen aangehaald. Daaronder is Genesis hoofdstuk 6, waar staat dat

God zag dat de slechtheid op aarde groot was en dat de gedachten en overleggingen van de mensen voortdurend alleen maar slecht waren.

GENESIS 6:5

Een ander komt uit Jeremia 17:

Arglistig is het hart, boven alles, ja, ongeneeslijk is het, wie zal het kennen?

JEREMIA 17:9

Weer een ander komt uit Jesaja:

Echter, wij zijn allen als een onreine, al onze rechtvaardige daden zijn als een bezoedeld kleet wij allen vallen af als een blad en onze misdaden voeren ons weg als de wind.

JESAJA 64:6

En dan is er dit vers:

Kan een Ethiopiër zijn huidskleur veranderen of een luipaard zijn vlekken? Dan kunnen jullie, die gewend zijn kwaad te doen, ook goed doen.

Met andere woorden, je kunt het niet beter doen. Je bent gewoon door en door slecht.

Naast deze verzen halen ze nog veel andere aan, waaronder Psalm 14:

Zij allen zijn afgedwaald, tezamen zijn zij verdorven; er is niemand die goeddoet, zelfs niet één.

PSALMEN 14:3

Heel veel verzen uit het Oude Testament. Als je iets van een calvinist leest of naar een calvinist luistert die totale verdorvenheid probeert aan te tonen, of als je met hen in debat gaat, zoals ik doe, rijgen ze die verzen meestal aaneen als een parelsnoer. Tegen niet-calvinisten zoals ik zeggen ze: ‘Dus jullie geloven dat iemand zich tot God kan keren. Jullie geloven dat iemand een vrije wil heeft om zich te bekeren. Hoe kan iemand zich bekeren als al zijn gedachtespinsels elke dag alleen maar slecht zijn?’ Daarbij verwijzen ze naar Genesis 6:5:

En de HEERE zag dat de slechtheid van de mens op de aarde groot was, en dat al de gedachtespinsels van zijn hart elke dag alleen maar slecht waren.

GENESIS 6:5

Ze zullen zeggen: ‘Hoe kun je geloven dat een zondaar zich kan bekeren als al zijn gedachtespinsels elke dag alleen maar slecht zijn en zijn hart arglistig en ongeneeslijk is, zodat niemand het kan kennen?’ Daarbij halen ze ook Jeremia 17:9 aan:

Arglistig is het hart, boven alles, ja, ongeneeslijk is het, wie zal het kennen?

JEREMIA 17:9

Zoals een Ethiopiër zijn huidskleur niet kan veranderen en een luipaard zijn vlekken niet kan veranderen, kunnen zij hun slechte levenswijze niet veranderen, enzovoort.

21

Ingesleten zonde en de context van profetieën

Wat we moeten begrijpen, is dat al die verzen die ze aanhalen een context hebben die ze negeren. Dat lijkt zelfs de strategie te zijn: zinnen uit die verzen zo snel achter elkaar aanhalen dat er niet eens tijd is om na te denken over de mogelijke context van elk van die verzen. Het vers in Genesis 6 beschrijft duidelijk de verdorven toestand van de mensen vlak voor de zondvloed, hoe slecht het ervoor stond en waarom God met de zondvloed moest ingrijpen. Het gaat niet over ieder mens die ooit heeft geleefd, of over de omstandigheden in alle tijden. Hij beschrijft een uitzonderlijk slechte situatie vóór de zondvloed.

Jesaja en Jeremia beschrijven allebei de mensen van hun eigen tijd. Maar dit specifieke vers zegt niets over totale verdorvenheid als een overgeërfde toestand. Het gaat over mensen die eraan gewend zijn geraakt om kwaad te doen. Ze hebben gewoonten gevormd om kwaad te doen. Die gewoonten zijn zo diep ingesleten dat ze zichzelf net zomin kunnen veranderen als iemand zijn huidskleur kan veranderen of een dier het patroon van zijn vacht kan veranderen. Dat wil zeggen, zondigen is zo natuurlijk voor hen geworden dat ze niet kunnen veranderen. Maar dit wordt niet beschouwd als een toestand waarin ze geboren zijn. Dit is geen oorspronkelijke toestand. Het is een verworven toestand.

Kan ook een Cusjiet zijn huid veranderen, of een luipaard zijn vlekken? Zou ook u dan goed kunnen gaan doen, gewend als u bent om kwaad te doen?

JEREMIA 13:23

Je hebt jezelf eraan gewend, je hebt gewoonten gevormd om kwaad te doen, en je bent op een punt gekomen waarop je die gewoonten echt niet meer kunt doorbreken. Dat is iets heel anders dan beweren dat alle mensen vanaf hun geboorte in deze toestand verkeren. Dit is een toestand die hij beschrijft van mensen die door hun gebruikelijke gedrag in deze toestand terecht zijn gekomen.

Als ik zeg dat Jeremia het over de mensen van zijn tijd heeft of dat Jesaja het over de mensen van zijn tijd heeft, zeg ik niet dat er geen andere mensen zijn op wie deze beschrijvingen van toepassing zouden zijn. Er zijn veel mensen op wie deze beschrijvingen van toepassing zijn. In alle tijden en op veel plaatsen vind je mensen voor wie deze beschrijving passend zou zijn. Maar wat ik zeg, is dat het geen algemene uitspraak over de mensheid is. Dit is geen antropomorfe uitspraak. Het is geen theologische uitspraak. Het is een profetische veroordeling.

Kijk, calvinisten willen dit gebruiken alsof deze Schriftgedeelten ons een theologie van de mens proberen te leren, een antropomorfe kijk op de mens. Alsof deze Schriftgedeelten bedoeld zijn als stukjes van een puzzel die een beeld van alle mensen vormt, zodat we een leer van totale verdorvenheid kunnen hebben en die op alle mensen kunnen toepassen. Als die leer waar is, zeggen deze Schriftgedeelten dat niet. Dat is het enige wat we kunnen zeggen. Misschien is die leer waar. Ik denk van niet, maar als ze waar is, dragen deze Schriftgedeelten daar niet aan bij. Deze Schriftgedeelten zijn in alle gevallen profetische aanklachten tegen de toestand van mensen die in een toestand zijn geraakt waarover God op het punt staat te oordelen. Of alle mensen in deze toestand verkeren of niet, valt buiten wat deze verzen behandelen.

Vers 24:

22

Jeruzalems schande en de kans op bekering

Ik zal hen verspreiden als stoppels die wegstuiven door de woestijnwind. Dit zal uw lot zijn, uw deel door Mij u toegemeten, spreekt de HEERE, omdat u Mij hebt vergeten en op leugen vertrouwd. Daarom zal Ik ook de zomen van uw kleding omhoog tillen tot over uw gezicht, zodat uw schande gezien wordt: uw overspeligheid en uw gehinnik, uw schandalige hoererij. Op de heuvels en in het veld heb Ik uw afschuwelijke afgoden gezien. Wee u, Jeruzalem, moet u niet rein worden? Hoelang zal dat nog duren?

JEREMIA 13:24-27

Het is interessant dat Hij wel aangeeft dat ze gereinigd kunnen worden. De spreker duidt de Engelse vraag 'Will you still not be made clean?' hier als: 'Wil je dan nog steeds niet gereinigd worden?' Volgens hem gaat het dus om hun onwil.

[Vertalersnoot: Deze uitleg berust op de Engelse formulering met 'will'. De aangehaalde Nederlandse vertaling heeft 'moet u niet rein worden?' en bevat die verwijzing naar willen niet expliciet.]

Er wordt in deze fase van Jeremia's bediening dus nog steeds hoop geboden. Ze zijn al heel ver afgedwaald. Daar bestaat geen twijfel over. Ze kunnen zichzelf beslist niet veranderen. In de toestand waarin ze verkeren, is hun slechtheid zozeer een gewoonte geworden dat de gedachte om te veranderen niet eens bij hen opkomt. Daarom zouden ze zich beslist tot God moeten wenden om te veranderen, maar dat doen ze niet.

In zijn bediening houdt Jeremia er uiteindelijk mee op hun het vooruitzicht op bekering voor te houden. In deze vroege fase roept hij het volk nog steeds op tot bekering, maar later zal hij alleen nog maar zeggen: 'De ramp staat vast. Die komt

eraan. Er valt niet aan te ontkomen. Geef je er gewoon aan over.' Zijn boodschap aan het volk zal dus in zekere zin veranderen zodra hij ziet dat bekering voor hen zelfs geen mogelijkheid meer is.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Jeremia 11:2
- Jeremia 11:1-3
- Deuteronomium 28
- Jeremia 11:3-4
- Jeremia 11:5
- Jeremia 11:6-8
- Jeremia 11:9-10
- Jeremia 11:4-5
- Jeremia 11:11-14
- Jeremia 11:15-16
- Romeinen 11:16
- Romeinen 11:16-17
- Romeinen 11:18-21
- Romeinen 11:22-23
- Jeremia 11:17
- Jeremia 11:18
- Jeremia 11:18-19
- Jeremia 11:20
- Jeremia 11:21-23
- Psalmen 73:2
- Psalmen 73:17
- Psalmen 73:28
- Jeremia 12:1
- Jeremia 12:1-2
- Jesaja 29:13
- Jeremia 12:3

- Jeremia 12:4
- Jeremia 12:5
- Jesaja 40:28
- Jesaja 40:29-31
- 1 Koningen 18:44
- Jeremia 12:6
- Jeremia 12:7
- Jeremia 12:8-9
- Jeremia 12:10
- Jeremia 12:11-12
- Jeremia 12:13-14
- Jeremia 12:15-17
- Jeremia 13:1-7
- Jeremia 13:8-10
- Jeremia 13:11
- Jeremia 13:12
- Jeremia 13:13-14
- Jeremia 25:15-16
- Jeremia 25:17-18
- Jeremia 25:19
- Jeremia 25:21
- Jeremia 25:22-23
- Jeremia 25:27
- Jeremia 25:29
- Jeremia 13:15
- Jeremia 13:18
- Jeremia 13:17
- Jesaja 2
- Jeremia 13:20
- Jeremia 13:21
- Jeremia 13:22-23
- Genesis 6:5
- Jeremia 17:9
- Jesaja 64:6

- Psalmen 14:3
- Jeremia 13:23
- Jeremia 13:24-27

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.